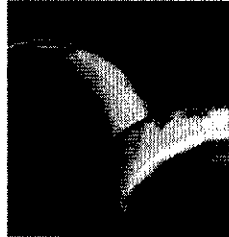
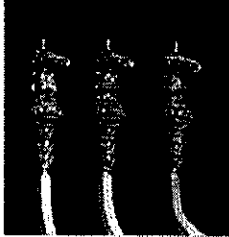

INSTITUTE
FOR
JEWISH
CONTINUITY

OPPORTUNITIES FOR LIFE-LONG LEARNING

7504 SEVEN MILE LANE • BALTIMORE, MD 21208

410-415-3755 • INFO@GOIJC.ORG • WWW.GOIJC.ORG

An Introduction to the Philosophy of Judaism

Mysticism: Its Attractions and Distractions

Faith & the Holocaust

Rabbi Tzvi H. Weinreb

December 2nd, 2012

THIS COURSE IS DEDICATED IN MEMORY OF:

אסתר חנה ז"ל בת צבי ופרומה עלקא פייגא בת מאיר ופשא לאה ז"ל נח בן אברהם ופייגא ז"ל
MAY THEIR SOULS BE BOUND IN THE EVERLASTING BOND OF LIFE תהא נשמתם צרוות בצרוור החיים

שהאלהים הוא הנותן דעת, שאין בו שקר, לידע איך קם העולם, ומעשה המזלות, הראש והסוף ואמצעות הזמנים, ואלכסונות הזנבות, ואיך יעשו הזמנים מרוצת השמים, וקביעות הכוכבים, לחות הבהמות וחמת החיות, תוקף הרוחות ומחשבות אדם, יחסי האילנות וכחות השרשים, כל דבר מכוסה וכל דבר מגולה ידעתי* . כל זה ידע בתורה, והכל מצא בה, בפירושה, בדקדוקיה, באותיותיה ובקוציה, כאשר הזכרתי, וכן אמר בו הכתוב, ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם⁸⁰, כלומר שהיה בקי מהם בקסמים ובנחשים, שזו היא חכמתם, שנאמר, כי מלאו מקדם ועוננים כפלשתים⁸¹. וכך אמרו⁸², מה היתה חכמתן של בני קדם, שהיו יודעים⁸³ וערומים בטייר* . ומכל חכמת מצרים⁸⁴, שהיה בקי בכשפים שהיא חכמת מצרים*, ובטבע הצומח, כידוע מספר העבודה המצרית⁸⁵, שהיו בקיאין מאד בענין הזריעות וההרכבה במינין, וכך אמרו⁸⁶, אפילו פלפלין נטע שלמה בארץ ישראל, וכיצד היה נוטען, אלא שלמה חכם היה והיה יודע עיקר משתינו⁸⁷ של עולם, למה, מציון מכלל יופי אלהים הופיע⁸⁸, מציון נשתכלל⁸⁹ כל העולם כולו, כיצד, למה נקראת אבן שתיה, שממנה נשתת העולם, והיה שלמה יודע איזהו גיד שהוא הולך לכוש, ונטע עליו פלפלין, ומיד היו עושין פירות, שכן הוא אומר ונטעתי בהם עץ כל פרי⁹⁰. עוד יש בידינו קבלה של אמת, כי כל התורה כולה שמותיו של הקב"ה*, שהתיבות מתחלקות לשמות בענין אחר, כאלו תחשוב על דרך משל, כי פסוק בראשית יתחלק לתיבות אחרות, כגון בראש יתברא אלהים*, וכל התורה כן, מלבד צירופיהם וגימטריאותיהם של שמות. וכבר כתב רבינו שלמה בפירושו

80 מלכיסא ה, י. 81 ישעי' ב, ו. 82 בפסיקתא דרב כהנא, פרה, ד"ה וחרב. במד"ר יט.
83 בפסדר"כ: יודעים כמו. 84 סוף פסוק פותרב חכמת שלמה (מלכיסא ה, י). 85 עיי' מו"ג,
ג, כט, 5; 15. ורבינו מוכירו גם להלן יא, כה בשם ספר עבודת האכרים המצרים, וכן
בדרשתו תה"ת. ועיין כוזרי א, סא, שמוכירו בשם ספר העבודה הנכסית, וכן מוכירו הראב"ע לשמות ב, י.
86 תחומא קדושים, י: ובקה"ר ב, ז (בשנויים). 87 שרשה ועיקר טבעה. ובקה"ר שם: אלא עמד
שלמה בחכמתו על שתייתו של ארץ וראה איזה משתייתו מופנה לשם ונטע בה על משתייתו של ארץ וכך
היתה עושה פירות. 88 ההלים ג, ב. 89 יומא נד, ב: ממנו סוכלל יופיו של עולם. 90 קהלת

פרשה ופרשה שבה השם שבו נוצר הדבר או שנעשה בו או שנתקיים אותו ענין בו. ויש במקצוע (בס"ש: במקצת) זה ספר והוא הנקרא שמות תורה, שמפרש בפרשיות שמוש כל אחת מהן, והשם היוצא ממנה והאיך יוצא ממנה, והאיך משתמשין בה. אבל יש לנו קבלה שיותר ממה שכתוב בספר ההוא הם שמות כל התורה כלה מבראשית ועד לעיני כל ישראל, כלה שמות, כגון שנאמר בראשית יתברא אלהים או כיוצא בזה, לכן נפסל ספר תורה בחסרון אות אחת או ביתרון, ואלו כתב י"י ימלך לעולם ועד (שמות טו, יח) מלא וי"ו פסל ספר תורה כלו, וזה סבור שלא הזק כלום. ובספר עבודת הקודש לר' מאיר בן גבאי (חלק הייחוד פרק כא) מבאר על יסוד דברי רבינו הנ"ל, שלכך נקראת "תורת ה'", לפי שהיא שם ה' ממש, ולהורות על המקום שנאצלה משם — התחילה בבית וסיימה בלמד שהיא ל"ב, כנגד החכמה העליונה הכוללת ל"ב נתיבות שבהם היה כל הווה, וזו היא התורה הקדומה שקדמה לעולם. בראש יתברא אלהים. כן נראה כאן פיסוק התיבות ע"י ריות שביניהן

הצמחים, ובביאורו של רבינו להלן: יחסי האילנות. כל דבר מכוסה וכל דבר מגולה ידעתי. בספר שלפנינו (הוצ. כהנא שהובא בביאורינו לעיל) ההמשך הוא: "כי החכמה אמנית הכל למדתי, והמכוון הוא לפסוק: ואהיה אצלו אמן (משלי ח, ל). והוא מה שרבינו ממשיר: וכל זה ידע בתורה. וערומים בטייר. ע"פ במד"ר חוקת לב, ג ועיין במתנות כהונה לויק"ר לב, ובתרגום ירושלמי (בראשית ל, כז): נחשתי — אסירית. וטייר בלשון ערב עוף (לשון רבינו בדרשת תה"ת, יב, ועיין פירושו לדברים יח, ט, שהיא חכמת העופות). ועיין גיטין מה, א. חכמת מצרים. עיין שמו"ר ט, ו. שמותיו של הקב"ה. מקורו בזהר יתרו (פז, א): אורייתא כלא שמא קדישא היא, דלית לך מלה באורייתא דלא כליל בשמא קדישא. ובדרשתו (מעלות התורה וישראל לעיני העמים, ווארשה תרל"ח עמ' יד) מבאר רבינו את הענין ביתר הרחבה, וז"ל: "עוד התורה מאירת עינים בדברים גדולים מכל אלו, היא החכמה הנעלמת מעיני כל חי ורחבה מני ים, והוא שכל התורה כלה שמותיו של הקב"ה, שבכל

היו הפעולות הזקן טובות יהיה המגיע לנו מן מעלה, ואם היו רעות יהיה המגיע לנו מן פחיתות. ומפני שאין אדם במשע בתחלת ענינו בעל מעלה ולא בעל חסרון, כמו שנבאר בפרק שמיני, והוא ירגיל בל ספק פעולות מקטנותו כפי מנהג קודמי ואנשי ארצו, אפשר שתהיינה הפעולות הזקן ממוצעות, ואפשר שתהיינה מותרות או מחוסרות, כמו שספרנו, ותהיה נפשו חזקה. וראוי שילכו ברפואתה בדרך רפואת הנפשים בשת, כמו שהגוף כשיצא משיו נראה על איה צד נטה ויצא נעמך כנגדו בהפוכו עד שישוב על השווי. וכשישמה נמלק דייט מן ההפוך ונשוב לעשות מה שיצמיחה על שווי, כן נעשה במדות בשת. והמשל ב: כשנראה אדם שהיה לו תכונה בנפשו, וחסר בה נפשו מכל טובה לרוב הכילות, וזו פחיתות מפתחות הנפש; והפועל אשר יעש מפעולות הרע הוא כמו שבארנו בזה הפרק, וכשיצא לרפואת זה החיל לא נצוה להרגיל בנדיבות, שהו כמו שרפא מי שגבר עליו החסר בדבר הממוצע השהו שלא יבראזה מחולין, אבל צריך שנביאזו לפי, וכפול מעשה הפחית פנים אחר פנים פעמים רבות, עד שתמטר מנפשו התכונה המחוכמת לכילות, ויהיה קרוב להגיע אל תכונת הפחית, ואז נמלק פעולות הפחית מפור נצוה לעשות פעולות הכילות ולשנותן, אבל לא ישנה פועל הכילות פעמים רבות כשנתנו פועל הפחית. וזה המודש הטוב הוא סדר הרפואות וסדרה, והוא שישתב האדם מן הפחית לנדיבות יותר קל ויותר קרוב לשוב משובו מן הכילות לנדיבות, וכן שוב נעדר הרגשת התנאה נחה וירא חשא יותר קל ויותר קרוב לשוב משובו בעל התארות לנחת. ולזה נכלל על בעל התארות פעולות העדר התנאה יותר משוכפל על נעדר התרגשות התנאה פעולות התנאות. והחייב רך הלכב מסירת עצמו לסכנות יותר משנוחיה המסור עצמו לסכנות רבות הלכב. ונרגיל הנבל ביהרון טוב הלכב יותר משטרנגיל מי שיש לו יתרון לכ טוב כנבלה. זה סדר רפואות המדות חכמה.

ולזה הענין לא היו המסידים מניחים מתכונות נפשיותיהם תכונה המוצעות בשת, אך היו נוטים מעט לצד יותר או החסר על דרך הסייג השמירה. רצוני לומר על דרך משל, שהיו נוטים מן החזרות לצד העדר הרגש התנאה מעט, מן הנבונה - לצד מסירות נפשו

הקשים זהב פעמים בתחלת ענינו. בחילה. כמו שספרנו. כמו שאמרנו. בשות. בחמה. כשיצא משיו. כשיצא משיו משקל. הדיט - כשיצא בראי. צריך שבניאיה. צריכה לודגיל. אבל לא ישנה פועל הכילות וכו'. אך צוד לחזק הרבה על השדש הטבת הנפילת. ובאשר לצי הז קל לחזקל יותר מאשר לויפכו. וזה החידוש המשוב וכו'. ענין זה שאין להרגל משיוש נפשו חלונת דמה נחמה לשע, שיש שדושי וחי הוגל, ויש - פחת. ולזה הענין. ומשעס זה. על דרך הסייג והשמירה. לא מצד העדר החיטי שיש בהתקנות לקיצונית התנועה, אלא מפני שמפנה קל יותר להגמל בעת שיעיזי ישמר

והוא מי שהוא בלא דבור ובלא מעשה לכבודת טבע וקור מונג, והוא כנגד הקשרדג שיבא מחזקו טבע וחוס מונג; והענה ממוצעת בין הנאות ושפלות הרוח; וההסתפקות ממוצעת בין אהבת הממון ובין העצלות; וטוב לכ ממוצעת בין הנבלה ויתרון טוב הלכב. ומפני שאין למדות האלו שם יודע כלשונו, צריך לפרש עניניהם ומה שרוצים בהם הפילוסופים: לב טוב קוראים מה שכל כוונתו לטוב לכבי אדם בנפשו, בעצתו, בממונו, בכל יכלתו, בלתי שיישגנה נוק או ביוון - והוא האמצעי. והנבל הוא הפך זה, והוא מי שאינו רוצה להפעיל לבבי אדם בדבר, אפילו כמה שאין לו בו חסרון ולא שורח ללא נוק - והוא הקצה האחרון. ויתרון טוב הלכב הוא שעושה דברים הנטורים בכל טוב, ואפילו אם ישיגנה בזה נוק גדול, או ביוון, או שורח רכ הפסד מרובה - והוא הקצה הראשון. והמבלנות - הכעס העדר והרגשת חרפה וכו' וכוסת הפנים - ממוצעת בין העזות והכישנות. פירוש זה נראה לי מדברי רבנו, וכדונם לברכה, שהביישן הוא אצלם מי שיש לו רוב בשת, וכשת פנים הוא הממוצע, ממאמם (אבות פ"ה, כ:): "כשת פנים לנג עיני" ולא אמרו "הביישן". ולזה סדרתם למד", ואמרו (אבות פ"ה, כ:): "כשת פנים לנג עיני" ולא אמרו "הביישן". ולזה סדרתם כך. וכן שאר המדות הצטרבה על כל פנים לשמות מונחים להן מהסמכה שיהיו הענינים מובנים.

והרבה פעמים ישע בני אדם כאלו הפעולות ויחשוב אחד מהקצוות טוב ומעלה ממהלכות הנפש, ופעמים יחשוב הקצה הראשון טוב, כמו שיחשוב המסירה לסכנות מעלה, ויקראו המוסרים עצמם לסכנה "גבריים", וכשיראו מי שהוזה בתכלית זאת המדה, רצוני לומר, שמוסר עצמו לסכנות ומוסר עצמו למיתה ככוונה, ופעמים ינצל במקרה, יחשיבוהו בזה ראמור עליו שהוא גבור. ופעמים יחשוב הקצה האחרון שהוא טוב וראמור על פחות הנפש שהוא סבלן, ועל העצל שהוא שמח בחלקו, ועל נעדר הרגש התנאות לעובי טבעי שהוא נורה, כלומר, ירא חשא. ועל זה המין מן השעות יחשוב גם כן הפחית ויתרון הלכ מן הפעולות הטובות, וזה כולל שעות.

ואננם ישוכח באמת הממוצע, ואליו צריך האדם שיוכין וישקול פעולותיו כולן המד עד שתמטענה. דע, שאלו המעלות והפחיתות אשר למדות לא תגיענה ולא תתשיבנה בנפש רק בכפל הפעולות מן המדה הזאת פעמים רבות ונמן אורך והרגילות בהן, ואם

לא ברבור ולא במעשה, והוא כנגד. הוא הנהיג. בין הנבלה ויתרון טוב הלכב בין הנמת שאנה מתחשבת עם חולת בלתי שיישגנה. כשלא ישיגנה, תצטרכה על כל פנים לשמח מונחים להם מרהיבם. יש צוד להמציא תגרות מונחים, שלפי המוסכס מותר על זה. פחות הנפש. שאינו מרגיש ככוונה. לעובי טבעי מה שטוב אצל מותר קחת רגשותי ונמסם. בכפל הפעולות. בחוה על

תפשי", ואמר רבנן וכרונם לברכה (תענית י"א): "יכי על איזה נפש חסא הזי? אלא שמנע עצמו מן הייזן והלא זכרים קל החומר: מה זה שציער עצמו מן הייזן צריך כפרה - המציע עצמו מכל דבר הדבר על אחר כמה וכמה" וכדברי נביאינו חכמי תורתנו ואינו שהיו מכוננים על העניי ושמירת נפשם וגופם על מה שהחייבים התורה, וענה השם תנכר על יד נביאו למי ששאל לזום הם אחר בעולם אם יתמיד אם לא, והוא אמרם לזכריה הנביא (וכריה ז', ג'): "דאנכה בחדש המלישי הנור כאשר עשיתי. והיפה שנים", וענה אותם (וכריה ז', ה'): "כי צמתם וספדו כמלישי וכשביעי והי שביעים שנה הצום צמתני אני וכי תאכלו וכי תשתו הלא אתם האכלים ואתם השותים", אחר כן צוה אותם ביושר ובמעלה לבר לא בצום, והוא אמר להם (וכריה ז', ט'): "כה אמר ה' צבאות לאמר משפט אמת שפשו חסד ורחמים עשו איש את אחיו ואלמנה ויתום גר ועני אל תעשוקו ורעת איש אחיו אל תחשבו בלבבכם". ואמר אחר כך (וכריה ח', י"ט): "כה אמר ה' צבאות עם ורביעי וצום המלישי וצום השביעי וצום העשירי יהיו לבית יהודה לישוען ולשמחה ולמנוחה טובים והאמת והשלום אהבי". ודע, "שאתה" הן המעלות השליליות מפני שהן אמתיות לא תשתגינה, כמו שזכרנו בפרק השני, ו"השלום" הן מעלות המדות אשר בהן יהיה השלום בעולם.

ואשוב אל כותני, שאם יאמרדו אל המתמידים באומות מאגיש תורתנו, שאיני מדבר כי אם בהם, שרם אינם עושים מה שעושים אותו מהשיריה נופתם ופסוק הנאותים אלא על דרך הלמד לכותנ הנפש, כדי שיהיו נוטים אל הצד האחד מעט, כמו שבארנו בהן הפירוק, שראוי שיהיה האדם כן, זו היא טעות הזמן, כאשר אבאר: והוא שהתורה לא אסרה מה שאסרה ולא צותה מה שצותה אלא מפני זאת הסיבה, רצוני לומר, כדי שנתחזקו מן הצד האחד יותר על צד הצדגל, שאסור המאכלות האסורים כולם, ואסור הנעילות והאסורות, והאזהרה על הקדושה, ומה שהצריך בכתובה האשה וקדושה ועם כל זה אינה מתרת המיד, אבל תאמר בעת הנחה ההלכה, ועם כל זה גזרו רבנן, וכרונם לברכה למעט המסוגל ומנועהו ביום, כמו שבארנו ב"סנהדרין". והכול, אמנם צונו השם תנכר להחזיק מקצה רוב התאהה רחוק גדול, ולצאת מן המצוי אל צד הצד הרגיש הנאה מעט, עדי שתתחייב ותתחזק בנפשיותה תכונה החזיקה.

שהדיו מכוננים. שהצדיקים מנוגים. המתמידים באומות מאגיש תורתנו. והנטיים מטיגי עי'ם למת שרם איש תורתנו. מהשירות גופתם וכו'. מלשיים בצמית ומניעת צדי גופה רק מצד אישך כחות נפש. שהתורה לא אסרה וכו'. שכלל אישך התורה כפר כלל מה שצריך גם לשם אישך כחות הנפש.

(2)

כסכות מעט, משוב הלבב - לצד יתרון טוב הלבב מעט מן העונה - לצד שפלות הרוח מעט, וכן בשאר הענינים. ואלו הם הענין רמזו באמרום: לפנים משורת הדין. אבל מה שעשו אותם המסידים בקצת חומנים, וקצת אנשים מהם גם כן, מנשות אחר הקצה האחר בצום, וקיימה כלילות, והנחת אכילת בשר ושתיית יין, והרחקת הנשים, ולבוש הצמר השער, ושכונה בודים והתמכד במדבריות, לא עשו מהם אלא דרך רפואה, כמו שזכרנו, ולהפסד אנשי המדינה גם כן, כשידאו שהם נפסדים בתוכה וראות פעולותיהם. עדי שיפחדו מהפסד מדותיהם בענותם, על כן ברחו להם למדבריות ולמקום שאין שם אדם רע, כמאמר רמיה הנביא עליה השלום (ירמיה ט', א'): "למי יתנוי כמדבר ראו הכסילים ואתסידים עשו אלו הפעולות ולא ידעו כונתן, חשבו שהן טובות וכאשר ראו הכסילים ואתסידים עשו אלו הפעולות ולא ידעו כונתן, חשבו שהן טובות וכדונו אליהן, בהשכם שיהיו כמותם, ויענו את גופם בכל מיני ענין, ויחשבו שרם הקטו לעצמם מעלה ומדה טובה ושעשו טובה, ושבה יתקרב האדם לשם, כאילו השם יתנכר שונא נהף ורודפה לאבדו, והם לא ידעו שאלו הפעולות רעות, ושבהן תגיע פחיתות מפחיתות הנפש; ואין להמליים אלא שאינו יודע במלאכת הרפואה, כשידאו בקיימים מרופאים שהשקו ודללים נוטים למות סמים הנקראים בערבי שיהם הנשלי ובליע בקולקונוסרדא ואשקופוביא, והצבר ובליע אלו"א וכדצא בהם, ופסקו מרם המיון, ונרפאו מחלים, ונמלשו מן המות הצלה גמורה, ואמר הסכל הזה: אחר שאלו הדברים מרפאים מן החולי, כל שכן שיעמידו הנביא על בראיותו או יוספו בה והתחיל לקחת אותם תמיד ולהתנגב בהנהגות החולים, שהוא יחלה בלי ספק - כן הם חילי הנפשיות בלא ספק בלקחם הרפואות על הנביאות.

וראת החזקה והמישה המשלמת אותנו, כמו שהציד עליה יודעה (תהלים י"ט, ח'): 'תורת ה' תמימה משיבת נפש עזות ה' נאמנה מתכימת פרי', לא זכרה דבר מזה, ואמנם כונתה להיות האדם טבעי הולך בדרך האמצעית, יאכל מה שיש לו לאכול בשווי, וישתה מה שיש לו לשתות בשווי, ויבעול מה שמותר לו לבעול בשווי, וישכרן במדינות ביושר וכאמנה ולא שישכרן במדבריות ובררים, ולא שילבש הצמר השער, ולא שיענה גופו, והחזיקה מזה לפי מה שבא בקבלה ואמר (במדבר ו', י"א): "וכפר עליי מאשר חסא על פלחשיל בקצוניתה אחת. ואלו הם הענין רמזו וכו'. ומכונה זאת היא שיש להיזי את ה'לפנים משורת הדין". וכלומר, שלפנים משורת הדין אין לו עור של חשיבה מצד עצמו, ואין בהו כלל שום חסדות לנקט בדין זו, אלא רק כחור סיני. וקצת אנשים מהם גם כן. שזם בני אדם נמו לנהג בשבת במקום ולהפסד אנשי המדינה, או מהמת קלקל החובה שבה הם נמצאים על הנביאות. בעוד שום ביאים והמשלמת אותנו. והביאה אותנו אל השלמות.

וכן כל מה שבמחנה, כנתינת הפעשרות, הלקט, השכחה, הפאה, הועללות, ודין שמישה ויביל, והצדקה די מחסורי – זה כולו קרוב בתרוץ טוב לבב, עד שנתחזקת מקצה הנבלה רחוק גדול ונתקרב לקצה יחרוץ טוב לבב עד שיתחזק בנו לב טוב. ובזאת הבחינה בהן רוב המצות המצאין כולן שהן מלפדות ופרגילות כוחת הנפש, כמו שאמרה הנקמה והנשירה ונאלת הם באמרו: "לא תקום ולא תסור" (ויקרא י"ט, י"ח), "עזוב מעזוב" (שמות כ"ג, ח"ג), "תקם תקים" (דברים כ"ב, ד') עד שיחלש כח הכעס והחזון, וכן "השב תשיבם" (דברים כ"ב, א'), עד שתסור תכונת הכילות, וכן "אפני שיבה תקום והדרת פני זקן" (ויקרא י"ט, ל"ב), "כבד את אביך ואת אמך" (שמות כ', י"ב), "לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך" (דברים י"ג, י"א), עד שתסור תכונת העזות ותגזע תכונת הברשות. ואחיו כר, הרחיק מן הקצה האחרון, רצוני לומר, מרוב הכושת ואמר: "הזכח תוכיח את עמיתך" (ויקרא י"ט, י"ז), "לא תגורו מפני איש" (דברים א', י"ז) עד שיסור רוב הבושת גם כן וישאר בדרך האמצעי. וכשיבא האיש המכל בלא ספק וישתדל להזסיק על אלו הדברים. כמו שיאמרו המאכל והמשתה, מוסף על מה שנאמר מן המאכלים, או יאסרו חוונג יחר על מה שנאמר מן העליות, ויתן כל ממונו לעניים או להקדיש מוסף על מה שבמחנה על ההקדשות ועל הצדקות ועל הערכים – יהיה עושה מעשים רעים והוא לא ידע, ויגזע אל הקצה האחר ויצא מן המיצוע לגמרי. ולחכמים בזה הענין דבר לא שפועתו ככל יחר נפלא מפתו, והוא בנמרא דבני מערבא כפרק המשיעי מ"גדרים" דבר בגנות המקבלים על עצמם שכוונות ונדרים עד שישארו כעין אמורים, אמרו שם בזה הלשון: "אמר רב ארי' בשם רבי יצחק: לא ידע כמה שאמרה תורה אלא שאתה אומר עליו דברים אחרים" והו הענין שזכרנו בזה בלא תוספת ובלא חסרון.

הנה התבאר לך מכל מה שזכרנוהו בזה הפרדוש, שצריך לכוון אל הפעולות הממצעות, ושלא יצא מהן אל קצה מן הקצוות, אלא על צד הרפואה, ולעמוד בנגוד בהפך. כמו שהאדם היודע במלאכת הרפואה, כשיראה מזנו שישתנה מעט שנוי לא ישכת ולא יניח החולי להתחזק עד שיצטרך אל רפואה חזקה בתכלית. וכשידע שאכר מאבריו האבר הזהו או עד שלא יוסף מדברים המזיקים לו, ויכוון למה שידעילתו, עד שיבריא האבר הזהו, ויכחן תכונת נפשו יום ויום וכל מה שיראה נפשו נוטה לצד תמיד, וישקול פעולותיו, ויכחן תכונת נפשו יום ויום וכל מה שיראה נפשו נוטה לצד קצה מן הקצוות ימנע רפואה, ולא יניח התכונה הרעה להתחזק בשנותו מלפשה הרע, כמו שזכרנו; וכן ישים לנגד עיניו המדות הפחותות אשר לו, וישתדל לרפאותן תמיד, כמו שזכרנו, שאי אפשר לאדם מבלתי חסרון, שדפילוסופים כבר אמרו: כבוד הוא ורחוק

כבר הוא ורחוק וכו'. קשה ולא מצינו.

Untangling Evolution

RABBI NATAN SLIFKIN

PART ONE: SCIENTIFIC ANALYSIS

Key point: The term “evolution” causes confusion, as it covers a variety of different points that need to be considered separately.

- 1) **Pre-biological evolution** – The first simple life-form developed through naturalistic means from primordial soup.

Status in the Scientific Community: Tentative Theories.

- 2) **Change** – Different creatures exist now than used to exist in the past.

Status in the Scientific Community: Universally Accepted

- 3) **Common ancestry** – All creatures are related on a family tree, descended from a single common ancestor.

Evidence:

- a) Genetic similarities – not entirely convincing.
- b) Homologous similarities – suggestive.
- c) Fossil record – very suggestive.
- d) Vestigial similarities – extremely convincing, although responses are possible.
- e) Where else did the new ones come from – powerful, even theologically.

Status in the Scientific Community: Universally Accepted

- 4) **Evolutionary mechanisms** – Naturalistic explanations exist for how new species arise.

Status in the Scientific Community: Broadly Accepted.

- 5) **Popular candidate for evolutionary mechanism:** Neo-Darwinist Theory – Random genetic mutation combined with natural selection (“survival of the fittest”).

Status in the Scientific Community: Somewhat Debated.

- 6) **Human evolution** – Not really a separate aspect, except from religious perspective.

Status in the Scientific Community: Universally Accepted

PART TWO: RELIGIOUS CONFLICTS

Key point: Must clarify (a) which aspect of evolution is being discussed, (b) what precisely the presumed conflict is, and (c) if it really is a conflict.

- 1) "Don't scientific explanations of the complexity of life remove the need to invoke a Creator in order to account for it?"
Answer: Based on a flawed understanding of God and of science.
- 2) "There is no tradition of explaining the creation of life by way of evolution – how can we provide an explanation that differs from that of the Sages?"
Answer: There is a tradition of explaining matters differently from traditional explanations when new evidence arises.
- 3) "Evolution requires an old earth – isn't that incompatible with a universe that is only a few thousand years old as the Torah indicates?"
Answer: Classical commentaries discuss that Genesis is not supposed to be literal.
- 4) "Pre-biological evolution states that life arose through naturalistic means from primordial soup – doesn't that contradict the Torah's account?"
Answer: Religious view probably requires open input from Creator, but not necessarily.
- 5) "Surely the literal reading of the Torah indicates that animals were created separately, from the ground!"
Answer: Classical commentaries discuss that Genesis is not supposed to be literal.
- 6) "Isn't the idea of man's descent from monkeys antithetical to the concept of man being created in the image of God?"
Answer: "Image" refers to soul, not body. Essential difference from popular theory.
- 7) "Isn't the idea of man's descent from monkeys contradicted by the text of the Torah?"
Answer: Classical commentaries discuss that Genesis is not supposed to be literal. Conceptual importance of Torah's account.
- 8) "Darwinian evolution accounts for 'bad design' in nature – isn't that incompatible with a perfect Creator?"
Answer: Atheistic evolutionists often claim that Darwinian evolution disproves God – but all it disproves is their conception of God.
- 9) "Doesn't Darwinian evolution show the animal kingdom to be a chance and unguided process with no purpose?"
Answer: Even if true, no different from Purim; seemingly chance events show by their result that they were planned all along. Essential difference from popular theory.

Sources:

- 1) Rambam, *Guide of the Perplexed*, Introduction – Now, on the one hand, the subject of Creation is very important, but on the other hand, our ability to understand these concepts is very limited. Therefore, God described these profound concepts, which His Divine wisdom found necessary to communicate to us, using allegories, metaphors, and imagery. Our Sages put it succinctly, “It is impossible to communicate to man the stupendous immensity of the Creation of the universe. Therefore, the Torah simply says, ‘In the beginning God created the heavens and the earth’ (Genesis 1:1).” Thus they pointed out that the subject is a deep mystery, as Shlomo said, “It is elusive and exceedingly deep; who can discover it?” (Ecclesiastes 7:24). It has been outlined in metaphors so that the masses can understand it according to their mental capacity, while the educated take it in a different sense.
- 2) Rambam, *Guide For The Perplexed* 2:29 – The account of creation given in Scripture is not, as is generally believed, intended to be literal in all its parts.
- 3) Rambam, *Treatise Concerning the Resurrection of the Dead* - ...Our efforts, and the efforts of select individuals, are in contrast to the efforts of the masses. For with the masses who are people of the Torah, that which is beloved to them and tasty to their folly is that they should place Torah and rational thinking as two opposite extremes, and will derive everything impossible as distinct from that which is reasonable, and they say that it is a miracle, and they flee from something being in accordance with natural law, whether with something recounted from past events, with something that is in the present, or with something which is said to happen in the future. But we shall endeavor to integrate the Torah with rational thought, leading events according to the natural order wherever possible; only with something that is clarified to be a miracle and cannot be otherwise explained at all will we say that it is a miracle
- 4) Ramban, commentary to Genesis 9:12 – “This is the sign of the covenant that I give” – It would seem from this sign that the rainbow which appears in the clouds is not part of the acts of creation, and only now did God create something new, to make a rainbow appear in the sky on a cloudy day... But we are compelled to believe the words of the Greeks, that the rainbow is a result of the sun’s rays passing through moist air, for in any container of water that is placed before the sun, a there can be seen something that resembles a rainbow. And when we look again at the wording of the verse, we will understand it thus. For it says, “I have set my rainbow in the cloud,” and it did not say “I am setting it in the cloud,” (in the present tense) as it said, “this is the sign of the covenant that I am giving.” And the word “My rainbow” indicates the rainbow previously existed.
- 5) Rabbi Hirsch, *The Educational Value of Judaism*, in *Collected Writings*, vol. VII, p. 264 – Even if this notion (evolution) were ever to gain complete acceptance by the scientific world, Jewish thought, unlike the reasoning of the high priest of that nation (Thomas Huxley), would nonetheless never summon us to revere a still extant representative of this primal form (an ape) as the supposed ancestor of us all. Rather, Judaism in that case would call upon its adherents to give even greater reverence than ever before to the one, sole God Who, in His boundless creative wisdom and eternal omnipotence, needed

to bring into existence no more than one single, amorphous nucleus, and one single law of “adaptation and heredity” (Darwinian evolution) in order to bring forth, from what seemed chaos but was in fact a very definite order, the infinite variety of species we know today, each with its unique characteristics that sets it apart from all other creatures.

- 6) Rabbi Kook, *Orot HaKodesh* p. 559 – The evolutionary way of thinking, so popular as a result of recent scientific studies, has caused considerable upheaval among many people whose thought had been wont to run in certain regular, well-defined paths. Not so, however, for the select, hard-thinking few who have always seen a gradual, evolutionary development in the world’s most intimate spiritual essence. For them it is not difficult to apply, by analogy, the same principle to the physical development of the visible world. It is indeed fitting that the emergence of the latter should parallel the spiritual development of all being, where no step in the gradually unfolding pattern is ever left vacant. Ordinary people, on the other hand, find it very hard to embrace a complete and comprehensive evolutionary view and are unable to reconcile such a view with a spiritual outlook on life. These hesitations have nothing to do with any difficulty in reconciling the verses of the Torah or other traditional texts with an evolutionary standpoint. Nothing is easier than this. Everyone knows that here, if anywhere, is the realm of parable, allegory and allusion.
- 7) Rabbi Menachem Kasher, “Shabbos Bereishis VeShabbos Sinai,” *Talpiot* II p. 385 – ...With regard to matters connected to the acts of Genesis, there are many details for which we have no clear tradition from our Sages, and permission is [therefore] give to everyone to explain and expound the explanation of the verses, for there are seventy facets to Torah.
- 8) Rav Dessler, *Michtav Me-Eliyahu*, vol. II, p. 151 – All that the Torah recounts of matters relating to the period before the completion of creation is conveyed to us by Moshe from the mouth of God in terms of concepts which we can grasp. Just as one attempts to give a blind person some idea of that which he cannot see by making use of analogies with the sense of touch and so forth, so does the Torah present to us that which is essentially spiritual in a material guise, with some points of similarity and analogy to the spiritual message, so that we may be able to grasp it to the best of our ability.... in the simple meaning of the text – that which is conveyed to us in accordance with our own conceptual capacity – we are to understand actual days made up of hours and minutes. But in its real essence, that is to say, in its inner meaning, the text has quite a different connotation. It refers to the six *sefiros*, which are modes of revelation of the divine conduct of the world. Only for our benefit does Scripture present them to us in the form of six days. As for the relevance of the six days in their allusion to the six modes of revelation – this is something sublime and concealed from us, as Ramban says.
- 9) Rabbi Gedalyah Nadel, *BeToraso Shel Rav Gedalyah* – ...The expression “one day” that the Torah uses, according to its literal translation, refers to one [conventional] day. Maimonides and the other early authorities truly held of this view, that each of the six days of creation lasted for one [ordinary] day, because they had no reason to believe otherwise. However, for us, there are indeed such reasons... Maimonides, in his introduction to the Guide, describes the heartaches of someone who knows with clarity,

from rational proofs, that the Creator does not possess physical form, and yet he finds expressions of physical form in Scripture. Maimonides tells him: Do not be confused – explain the verses by way of borrowed terminology, by way of parable and allegory, according to that which the rule and styles of language permit, and this is the correct explanation, according to the truth of Torah. There is no doubt that the verses did not intend that which is proved to the contrary by the intellect. So, too, we say: There are many different scientific proofs, by exacting methods that are tested by experience, which happen by natural processes, that from the time they began to happen, millions of years have elapsed... What is the problem – that in the Torah it writes “six days”? For this, Maimonides wrote his book, in order that you should know that it is possible to explain the Torah’s expressions differently from their literal meaning. And if the intellect requires it, and the styles of language permit it – it is obligatory upon you to explain it in borrowed meaning, by way of allegory... You are not able, and it is prohibited for you, to throw your intellect behind you... Human knowledge is developing, and there are things that were once considered true, and were later overturned... In general, no person has definitive knowledge regarding anything in the physical world... Even regarding certain things that Rambam thought to be correct from a scientific perspective, these are known today as mistaken, and he would certainly admit this to us... That which convinces the intellect, according to the knowledge and givens of a person in his respective situation, force a person.

- 10) Rabbi Aryeh Kaplan, *The Science of Religion*, in *Faces and Facets*, pp. 94-96 – How great is the concept of God when looked at in this light. He is seen not merely as the Creator of life forms, atom by atom, molecule by molecule. Here He is seen as creating within matter the potential of life and thought. The chemistry of carbon, the uniquely life-sustaining properties of water, are nothing less than miraculous. God created matter so that life, culminating in man, leading to the ultimate recognition of God, would be inevitable.
- 11) Rabbi Joseph B. Soloveitchik, *The Emergence of Ethical Man*, p. 6 - Our task now is to investigate the cogency of the almost dogmatic assertion that the Bible proclaimed the separateness of man from nature and his otherness. It is certain that the fathers of the Church and also the Jewish medieval scholars believed that the Bible preached this doctrine. Medieval and even modern Jewish moralists have almost canonized this viewpoint and attributed to it apodictic validity. Yet the consensus of many, however great and distinguished, does not prove the truth or falseness of a particular belief. I have always felt that due to some erroneous conception, we have actually misunderstood the Judaic anthropology and read into the Biblical text ideas which stem from an alien source. This feeling becomes more pronounced when we try to read the Bible not as an isolated literary text but as a manifestation of a grand tradition rooted in the very essence of our God-consciousness that transcends the bounds of the standardized and fixed text and fans out into every aspect of our existential experience. The sooner Biblical texts are placed in their proper setting – namely, the Oral Tradition with its almost endless religious awareness – the clearer and more certain I am that Judaism does not accent unreservedly the theory of man’s isolationism and separatism within the natural order of things.

- 12) Malbim to Tehillim 8:6 – Man stands in a single category with the Higher Beings, due to his being similar to them in that he possesses an intellect as they do. When you ask on this: ...Since he is only similar to the Higher Regions in his possessing a communicating intellect, and is different from them in possessing life like the physical life of animals, which are in his category, then how can he be grouped together in the category with the Higher Regions, when his category is different from theirs? It is for this reason that I prefaced this with saying that the true definition of man is that he is a living communicating being. My intent was that the true, fundamental essence of man is in his intellectual soul. That is to say, a human being, from the aspect of his essence and source, has no relevance to the lower regions at all, but rather to the Higher Regions. His physical body is peripheral to his identity and is not the essence of it.
- 13) Rabbi Joseph B. Soloveitchik, *The Emergence of Ethical Man*, p. 7 - The Hebrew Bible is cognizant of man as a natural being found on the same plane as the animal and the plant. Indeed, such an idea is a motivating force in Jewish ethics and metaphysics. The nihility, instability, helplessness and vulnerability of man – human life and death – are popular themes of prophets who contrast him with the eternity, unchangeability, everlasting life and omnipotence of the Creator. All those negative traits suggest the naturalness and immanence of man rather than his spirituality and transcendence.
- 14) Letters of Rav Kook, Letter 134, pp. 163-164, - I necessarily find myself obligated to awaken your pure spirit in regard to the theories that have emerged from new research, which for the most part contradicts the literal meaning of the Torah. My opinion on this is, that anyone with common sense should know that although there is no necessary truth in all these new theories, at any rate, we not in the least bit obligated to decisively refute and oppose them, because the Torah's primary objective is not to tell us simple facts and events of the past. What is most important is the [Torah's] interior – the inner meaning of the subjects, and this [message] will become greater still in places where there is a counterforce, which motivates us to become strengthened by it. The gist of this was already been recorded in the words of our Rishonim, headed by *The Guide for the Perplexed*, and today we are ready to expand more on these matters. It makes no difference for us if in truth there was in the world an actual Garden of Eden, during which man delighted in an abundance of physical and spiritual good, or if actual existence began form the bottom upwards, from the lowest level of being towards its highest, an upward movement. We only have to know that there is a real possibility, that even if a man has risen to a high level, and has been deserving of all honors and pleasures, if he corrupts his ways, he can lose all that he has, and bring harm to himself and to his descendants for many generations, and that this is the lesson we learn from the story of Adam's existence in the Garden of Eden, his sin and expulsion.